

BACHELOROPPGAVE

Tittel: Er det barna som er utfordrerne, eller er det voksne som blir utfordret?

Title: Is it the children who is challenging, or is it adults that get challenged?

Kandidatnummer: 453
BACH301

Fakultet for lærerutdanning, kultur og idrett

Institutt for pedagogikk, religion og samfunnsfag

Veileder: Michael Ivan Hertzberg

Innleveringsdato: 25.05.2022
Antall ord: 9211

Jeg bekrefter at arbeidet er selvstendig utarbeidet, og at referanser/kildehenvisninger til alle kilder som er brukt i arbeidet er oppgitt. *If. Forskrift om studium og eksamen ved Høgskulen på Vestlandet, § 12-1.*

Forord

Gjennom arbeid med denne bacheloroppgaven har jeg undersøkt og drøftet rundt problemstillingen, «Hva legges i begrepet utfordrende atferd, og hvilke teoretiske tilnærminger kan være effektive for pedagogisk arbeid med barn som utfordrer i barnehagen?». Utgangspunktet for oppgaven var å finne ut av hva som ligger i begrepet utfordrende atferd, og undersøke om man har samme forståelse av begrepet i litteraturen som man har i dagligtalen. Av den grunn har jeg valgt å bruke diskurs analyse som metode for å se hva som ligger bak diskursen utfordrende atferd. Etter å ha arbeidet med denne oppgaven kommer det frem at det i forskningen ikke er noe bestemt definisjon på begrepet, og at det finnes mange begreper for å beskrive en utfordrende atferd. Selv om det ikke er noe konkret definisjon viser det seg at forfattere legger mye av det samme til grunn når de bruker begrepet. Videre i oppgaven har jeg sett på ulike tilnæringsmetoder for pedagogisk arbeid med barn som utfordrer, og drøftet rundt funnene mine. Her har det kommet frem at flere av de tilnærmingene som ofte blir brukt i barnehagen ikke har noe eller har lite virkning for barnets utvikling, og vil heller ikke hjelpe på å dempe den utfordrende atferden. Det vil eller det motsatte. Til slutt i oppgaven har jeg sett på tilnæringsmetoder som kan være med å bidra til barnets utvikling, og som kan være et hjelpemiddel til å redusere den utfordrende atferden.

Abstract

Trough work on this bachelor thesis, I have researched and discussed the topic “challenging behavior” and the underlying understanding of the definition. I have also researched which theoretical approaches are effective for pedagogical work with children who are challenging in kindergarten. Through this thesis I wanted to find out what is included in the term “challenging behavior” and if there is a different understanding of the term in the literature, compared to how people use it on a daily basis. I have used a discourse analysis as my approach. After researching different literature, it became clear that there is no specific definition of the term. Although there is no specific definition, authors use the term in the same way and there are many different terms used for describing a challenging behavior. After researching the term, I looked into different approaches that could be effective with work for children who challenge in kindergarten. Several of the approaches proved to have little to no effect on a child’s development and will have no use for work with challenging

behavior. Towards the end of the thesis, I turn to approaches that do contribute to the child's development, and that can be an aid for work with challenging behavior in kindergarten.

Innholdsfortegnelse

Forord	2
Abstract	2
Innledning 1.0	5
<i>Problemstilling 1.1</i>	5
<i>Begrepsavklaring 1.2</i>	5
<i>Avgrensning 1.3</i>	5
Bakgrunn for valg av tema og formål 2.0	6
Metode 3.0	7
<i>Diskursteori 3.1</i>	7
<i>Observasjon 3.2</i>	8
Teori 4.0	9
<i>Hva er utfordrende atferd? 4.1</i>	9
<i>Risikofaktorer 4.2</i>	11
<i>Personalets holdninger og kunnskap 4.3</i>	12
<i>Ulike tilnærminger 4.4</i>	13
Forklaring og tidlig innsats 4.4.1	13
Kan barna egentlig mestre kravene som blir satt 4.4.2	14
«Straff» og belønning 4.4.3.....	15
«Barn som kan oppføre seg, gjør det» 4.4.4.....	16
Det autorative perspektivet 4.4.5.....	16
Tilnæringsmetoder for problemsituasjoner 4.4.6	17
Drøfting av empiri 5.0	18
<i>Hva ligger i begrepet utfordrende atferd? 5.1</i>	18
Hva kan være årsaken til utfordrende atferd 5.1.1.....	19
«Egen observasjon» 5.1.2	20
Kompetanseøkning i personalet 5.1.3	21
<i>Tilnærminger for utfordrende atferd 5.2</i>	22
Egen observasjon - problem situasjon 5.2.1	22
Det autorative perspektivet og høye krav 5.2.3.....	23
Konklusjon 6.0	24
Kritikk til egen metodebruk 7.0	25
Litteraturliste	27

Innledning 1.0

I denne bacheloroppgaven vil jeg undersøke problemstillingen «Hva legges i begrepet utfordrende atferd, og hvilke teoretiske tilnærminger kan være effektive for pedagogisk arbeid med barn som utfordrer i barnehagen?». Grunnen for hvorfor jeg vil undersøke denne problemstillingen nærmere, er på bakgrunn av egne erfaringer, observasjoner, og samtaler med kollegaer. Jeg vil undersøke nærmere hvordan selve begrepet blir brukt i litteraturen, i forhold til hvordan man bruker begrepet i dagligtalen. Videre i oppgaven vil jeg undersøke og diskutere ulike tilnærmings metoder for arbeid med utfordrende atferd. Da vil jeg undersøke hvilke metoder som det viser seg at går igjen i barnehagen når man skal arbeide med barn som utfordrer, og til slutt vil jeg se på tilnærminger forskning mener fungerer i dette arbeidet. Avslutningsvis vil jeg summere opp funnene jeg har gjort i oppgaven og komme med egne refleksjoner, observasjoner rundt tema og fagområdet.

Problemstilling 1.1

Som nevnt i innledning har jeg valgt problemstillingen «Hva legges i begrepet utfordrende atferd, og hvilke teoretiske tilnærminger kan være effektive for pedagogisk arbeid med barn som utfordrer i barnehagen?»

Begrepsavklaring 1.2

I denne oppgaven velger jeg å bruke begrepet utfordrende atferd til synonymer som «irrasjonell atferd, atferdsproblemer». Jeg velger dette for ikke å blande for mange begreper, og selv synes jeg det er mer riktig å bruke utfordrende atferd som begrep.

Avgrensning 1.3

For å avgrense min bacheloroppgave har jeg valgt å ikke fokusere på barn med en somatisk sykdom, eller som har kognitive utfordringer (Elvén, B.H. & Edfelt. D. 2019), og hvor det omfatter barn med en satt diagnose. Jeg har også på grunn av omfanget av oppgaven valgt å ikke inkludere samarbeid med andre instanser, men heller fokusere mer på hvilke tilnærminger og tiltak personalet kan bruke i ulike situasjoner, når et barn viser utfordrende atferd i barnehage hverdagen. Jeg kunne også tatt med viktigheten av familiesamarbeid, impuls, og barns forventet utvikling. På grunn av omfanget av oppgaven har jeg valgt og ikke ta med det i denne oppgaven.

Bakgrunn for valg av tema og formål 2.0

Det er flere grunner til hvorfor jeg valgte å skrive om akkurat dette tema og fagområdet. Da jeg selv var i barnehage alder var nok jeg et av de barna som ble beskrevet som utfordrerne. Dette har nok bidratt til at jeg alltid har vært ekstra interessert i disse barna, da jeg tidligere jobbet i barnehage, samt gjennom studietiden og praksis. Interessen kommer nok gjerne av at jeg kan kjenne meg litt igjen i de barna som kan ha vanskelig for å kontrollere følelser av en eller annen grunn. Gjennom årene i barnehagelærer utdanningen har det vært lite undervisning i dette fagområdet, og det er en annen grunn til hvorfor jeg ønsket å bruke bachelor oppgaven min på og få mer kunnskap rundt arbeid med barn som utfordrer. Jeg vil påstå å si at man finner barn som utfordrer i alle barnehager, og gjennom egne erfaringer og observasjoner fra ulike barnehager har jeg sett mange ulike måter personalet ser på utfordrende atferd. Et eksempel er da jeg jobbet som vikar i en barnehage og noe av det første jeg fikk høre var «det barnet kan ha litt utfordrende atferd, så bare ha et ekstra øye der». Selv la jeg ikke merke til noe atferd jeg synes var utfordrende hos det barnet, og gikk hjem å tenke på hvorfor denne ansatte følte at jeg måtte vite at dette barnet var utfordrerne, og hva den ansatte egentlig mente da hen brukte akkurat det begrepet.

Videre har jeg alltid hatt vært interessert i hvordan personalet i barnehagen arbeider med barn som utfordrer. Jeg har blant annet sett de som bruker konsekvenser for å prøve å endre atferden til barnet, de som prøver og snakke rolig med barnet om hva som er lov og ikke lov. Barn som blir tatt bort fra en situasjon der barnet mister kontroll over egen atferd, og mange flere tilnærminger. Selv om man vet at i alle barnehager er det barn som utfordrer, har jeg selv aldri fått inntrykk av at det er en spesifikk måte personalet arbeider med det på. På bakgrunn av det ønsker jeg å undersøke hvilke tilnæringsmåter man kan finne i litteraturen som sies å fungere med denne type arbeid, og sammenligne det med det jeg selv har erfart og observert i flere barnehager. Jeg har også hatt uformelle samtaler med barnehageansatte om hvordan de synes det er å arbeide med barn som utfordrer, og om de har noe spesifikke tilnæringsmetoder de bruker i dette arbeidet.

Metode 3.0

Det finnes mange ulike metoder man kan bruke når man skal ha et forskningsprosjekt. White (1963) referert i Holme (1996) skriver at «Samfunnsvitenskapelig metode omfatter både organisering og tolkning av data som hjelper oss til å få en bedre forståelse av samfunnet». (White Rilet, 1963 referert i Holme, I.M. & Solvang, B.K, 1996, s. 14). For at man skal kunne kalle en metode samfunnsvitenskapelig er det noen krav som må være til stede. Man kan lese i Holme (1996) at metoden må være holdbar og den må tåle kritisk etterprøving. Videre står det at man må ha samsvar med virkeligheten man undersøker, det må skje en systematisk utvelgning av data, og man skal ha en mest mulig nøyaktig bruk av dataen man velger ut. Resultatene i forskningsprosjektet må være åpen for kontroll, etterprøving og kritikk. Resultatene i forskningen må åpne for ny erkjennelse av samfunnsforholdene man står ovenfor, og kunne gi grunnlag til videre forskning for økt erkjennelse (Holme, 1996).

Selve målet i samfunnsvitenskapen er at man skal kunne gi en forklaring på de sosiale prosessene som man finner i samfunnet, fra det lokale og spesifikke til det mer globale (Ragin, C.C. & Amoroso, L.M, 2018). Dette innebærer at man gjennom forskningsprosjektet klarer å flytte fokuset fra selve kunnskapsproduksjonen til de sosiale relasjonene. Hvis målet med forskningen er å avdekke hvordan sosiale prosesser alltid ligger i menneskers virkelighetsforståelse kan det være lurt å bruke en kvalitativ metode. Det som er styrken til den kvalitative metoden, er at den på bakgrunn av inngående data om studieobjektene kan si noe om hvordan man forstår virkeligheten. (Thagaard, 2018).

Diskursteori 3.1

I min bacheloroppgave vil jeg bruke diskursanalytisk metode for å undersøke hvordan et knippe forfattere bruker begrepet utfordrende atferd i litteraturen. Jeg ønsker å undersøke hvordan begrepet blir tatt i bruk, og i hvilke sammenhenger begrepet blir brukt. Det jeg ønsker å få ut av analysen er å se om det er en fells forståelse for når begrepet blir brukt, eller om begrepet blir brukt forskjellig i litteraturen, samt om det samsvarer med måten man bruker begrepet i dagligtalen. Videre i mitt forskningsprosjekt vil jeg diskutere et par ulike tilnæringsmetoder og undersøke hvorfor disse tilnærmingene er effektive i arbeid med barn

som utfordrer, og om de ut ifra egne erfaringer og observasjoner er tilnæringsmetoder som er tatt i bruk i barnehagehverdagen.

Innenfor diskursteori har man en diskurs analyse og en kritisk diskurs analyse. Diskursteori knyttes ofte opp mot Ernesto Laclau og Chantal Mouffes diskursteoretisk tilgang. I deres diskursteori skilles det mellom diskursive og ikke diskursive praksiser, men at diskursen er materiell. De kombinerer Michel Foucaults diskursbegrep med en mer språkteoretisk innfallsvinkel, som ser diskurser som et resultat av dekonstruksjonen av det tradisjonelle strukturbegrep. (Jørgensen, M.W & Phillips, L. 1999). Diskursteorien sikter mot en forståelse av det sosiale som en diskursiv konstruksjon. Det vil si at alle sosiale fenomener kan i prinsippet bli analysert, og i mange tilfeller er ordet diskurs en eller annen ide om at språket vårt er strukturert i forskjellige mønster. Det er en bestemt måte man snakker om og forstår verden på, og våre utsagn følger forskjellige mønster (Jørgensen, 1999). Når man bruker diskursanalyse som metode er ikke målet å finne ut virkeligheten bak diskursen. Det er derimot det som blir sagt eller skrevet man skal forske på. For å undersøke hvilke mønster utsagnet man forsker på har, og hvilke sosiale konsekvenser forskjellige diskursive fremstillinger får i virkeligheten. (Jørgensen, 1999). Når man undersøker kan man også ta i bruk elementer fra andre metoder, for og få forskjellige perspektiver som gir ulik innsikt i et område, og som sammen kan skape en bedre forståelse. For min bacheloroppgave vil jeg bruke en diskurs analytisk måte å arbeide på, for å se om begrepet har en felles definisjon i litteraturen, og om det er forskjellig til hvordan man bruker begrepet i dagligtalen.

Observasjon 3.2

Gjennom arbeid med min bacheloroppgave har jeg også benyttet meg av observasjon som metode. Når man bruker observasjon vil de si at man over en periode deltar eller har vært i nærheten av deltakerne som man ønsker og undersøke (Holme. I.M. & Solvang. B. 1996). For meg har dette betydd at jeg i en lenger periode har observert barn i forskjellige barnehager, med fokus på observasjoner der barn viser en form for utfordrende atferd. Man skiller mellom åpen og skjult observasjon. Med åpen observasjon er deltakerne for observasjonen klar over at de blir observert, og med skjult observasjon er deltakerne ikke klar over at de blir observert (Holme, 1996). Barna jeg har observert har ikke vært klar over at de har blitt observert, med den grunn av at barn gjerne ikke forstår hva det innebærer og bli observert. Observasjonene jeg har gjort, har jeg gjort imens jeg har vært på jobb, eller praksis

i barnehage, gjennom hele barnehage dagen når en situasjon oppstod. Når det kommer til personalet så har de i noen tilfeller vært klar over at jeg har observert hvordan de løser en oppstått situasjon, mens andre ganger ha de ikke vært klar over det.

Teori 4.0

Hva er utfordrende atferd? 4.1

Selve begrepet utfordrende atferd er et uklart begrep, og er et begrep med flere ulike betydninger. Begrepet blir brukt både i litteraturen og i dagligtalen. Når noen snakker om utfordrende atferd hos barn blir det brukt flere uttrykk som, atferdsvansker, atferdsproblemer, utagerende atferd, sosiale vansker, emosjonelle vansker og aggressiv atferd (Andreassen, 2014). Man kan lese i Kinge (2018) at barn i barnehagen kan utfordre med sin kommunikasjon, sin væremåte og oppførsel, sine reaksjoner, og at en type atferd kan være utfordrende for noen, mens for andre ikke. Videre skriver hun at man kan streve med ulike saker (Kinge, 2018). Hun skriver også at noen av oss sliter med barn som lager uro, ødelegger og forstyrrer for resten av barnegruppa, eller barn som tester grenser. På den andre siden er det de av oss som sliter mer med de barna som er innadvendte, vanskelige og komme innpå, de som gir lite, og barn som kan være utfordrende å aktivisere (Kinge, 2018). På bakgrunn av dette mener Kinge at det ikke er barna som er utfordrende, og om det er tilfelle ville det vært en definisjon som stempler og stigmatiserer barnet. Hun mener at det handler mer om hva det er som gjør at noen barn oppleves utfordrende for oss voksne (Kinge, E. 2018). Når man arbeider med barn vil man alltid møte på barn som av en eller annen grunn vekker bekymring, og barn som man er usikre på hvordan man skal arbeide med, siden de vanlige tiltakene ikke fungerer som man hadde ventet (Drugli, M.B, 2008). Forskning har ikke kommet frem til en klar enighet om temaet utfordrende atferd, men det finnes flere måter og kategorisere tema på. Det kan for eksempel beskrives som vanskeligheter som oppstår med bakgrunn i den situasjonen barnet befinner seg i (Roland, 2021).

Man kan lese i Elvén (2019) at barn stiller nokså likt når det kommer til utvikling, hvor noen ligger litt lenger bak enn andre, mens andre ligger litt foran i utviklingen. Ser man hele utviklingen til sammen er barna nokså like i forhold til hva man mener et barn i en viss alder bør kunne mestre. Elvén refererer til at det kan være forskjellige årsaker til at barn ikke har helt den samme språkutviklingen som sine jevnaldrende, at et barn sliter med sosiale samspill

eller har lite kontroll over eget aktivitetsnivå eller konsentrasjonsevne. Han skriver at man kan møte på barn som mestrer det meste, men ligger litt bak på noen områder, og man kan møte barn som sliter med flere områder i forhold til jevnaldrende. Andelen av barn som sliter med flere elementer kan gjerne ende opp med og få en diagnose etter hvert, men den andelen er liten skriver Elvén (Elvén, 2019).

Når det kommer til utfordrende atferd i barnehagen så er det barna som ikke tåler de forventningene som blir satt vi snakker om. Det kan skyldes flere faktorer og varierer fra barn til barn (Elvén, 2019). Kinge (2018) skriver at de barna som viser en form for utfordrende atferd mangler empati med seg selv, og at de kan ha vanskelig med å være i kontakt med egne følelser, og forstå hva som skjer med følelsene i møte med andre barn og voksne. For at vi i barnehagen skal kunne bidra til at barna får utviklet sin empati, bør vi være der til å hjelpe barna med å bli kjent med sine egne følelser og behov (Kinge, 2018). Man kan og lese i rammeplanen for barnehagen at personalet i barnehagen skal bidra til og «tilrettelegge for meningsfulle opplevelser og støtte barnas identitetsutvikling og positive selvforståelse» (KD, 2017, s. 21).

Ifølge Roland (2021) er det ikke alltid like lett og se et klart skille på hva som er en atferd man ser på som er akseptabel, eller hva som er atferd man ser på som uakseptabel. Han skriver at det varierer fra person til person på hva man ser på som akseptabelt og uakseptabelt. I en barnehage har man retningslinjer og grenser man følger for at barna skal få et trygt og godt læringsmiljø (Roland, 2021). Det står også nedskrevet i rammeplanen at «I barnehagen skal barna oppleve et stimulerende miljø som støtter opp om deres lyst til å leke, utforske, lære og mestre» (KD, 2017, s.22). Ifølge Ogden (2015) kan man kun se på utfordrende atferd i sammenheng med rammene for handlingen. Han mener at handlingen må bli analysert med bakgrunn i den konteksten man er i, og herfra må tiltakene komme ut ifra den forståelsen. (Ogden, 2015, referert i Roland, P. 2021).

Noen barn kan gi ut veldig tydelige signaler som man lett kan bli bekymret av, mens andre barn gir mer uklare signaler skriver Elvén (2019). Det finnes mange ulike årsaker til hvorfor et barn kan vise utfordrende atferd. Noe som er et veldig vanlig atferdsproblem i barnehagene, er det å følge regler. Mange pedagoger mener det er klart at barna skal følge reglene som er satt. Når et barn bryter en regel, er det vanlig at det blir laget en ny regel for barnet skriver Elvén (2019). Om voksne hevder Elvén (2019) at ikke vi heller følger alle reglene man har i

samfunnet vårt, men at vi følger de reglene som gir mening for oss. Han skriver videre at det samme gjelder når man setter regler for barn. Barn har også lettere for å følge de reglene som gir mening for dem, men de reglene som ikke gir mening blir sett på som meningsløse og det blir derfor lettere å bryte en sånn regel. (Elvén, 2019).

Risikofaktorer 4.2

Masten (2007) referert i Drugli (2008) skriver at «et barn er i «risiko», innebærer at det rent statistisk er økt sannsynlighet for at barn med ulike kjennetegn og/eller som utsettes for ulike former for belastende påvirkninger, kommer til å utvikle problemer» (Drugli, 2008, s. 21).

Det å skulle definere et barn i risiko kan være utfordrende. At et barn er i risiko for å vise utfordrende atferd blir delt inn i tre grupper med belastende forhold som kan bidra til en eller annen risiko i barnets utvikling. Første gruppen er fysiske, somatiske, eller psykologiske egenskaper hos barnet, som for eksempel funksjonshemning, dårlig impuls kontroll eller temperament. Den andre gruppen for barn i risiko er om de er i belastende familieforhold, det kan for eksempel være type oppdragsstil, dårlig samspill mellom barnet og familien, dårlige sosiale og økonomiske vilkår, vold, rus, trøbbel i foreldrenes forhold, sykdom hos en forelder, og så videre Den siste gruppen er de ytre rammebetingelsene, som vil si for eksempel lite støtte i nettverket, dårlig tilgang på offentlige tjenester, og et utrykt nærområdet. (Drugli, 2008). Masten hevder at det varierer fra barn til barn om hvordan de klarer tilpasse seg å tåle negative livshendelser, men at effekten av å leve i risiko kan ha en effekt i barnets utvikling (Masten, 2007, referert i Drugli, 2008).

Bonfenbrenner (1992) referert i Drugli (2008) skriver at barnas utvikling blir påvirket ut fra ulike kjennetegn ved barnet. Forholdet til foreldrene, og forholdet til andre personer som er viktige for barnet er rammefaktorer for sammenhenger av de ulike faktorene. Bonfenbrenner kaller det for en «økologisk modell for utvikling», hvor han redegjør for utviklingsbetingelsene til et barn, og om hvordan normer, kulturen og samfunnsforholdene barna lever i er premisser for disse utviklingsbetingelsene (Bonfenbrenner, 1992, referert i Drugli 2008). Det å leve med store belastninger, alvorlige overgrep og forsømmelser, skriver Kinge (2018) kan vise seg i en type utfordrende atferd. Det kan komme til uttrykk i barnas ytre atferd, og det kan være en forklaring på hvorfor barn har en utfordrende atferd (Kinge, 2018).

Det finnes også flere ulike faktorer i barnehagen som er med på å påvirke barnets utvikling, og det er derfor viktig, å det har stor betydning at personalet i barnehagen knytter en god relasjon med barna. Det å ha en god relasjon kan bidra på kvaliteten i kommunikasjonen med barna, og formidlingen i voksen-barn forholdet. Når man arbeider med barn med utfordrende atferd bør personalet se på sin egen relasjon til barna som et viktig redskap, og at man selv aktivt tar ansvar for å knytte en god relasjon. (Drugli, 2008).

Personalets holdninger og kunnskap 4.3

Ifølge Drugli (2008) har det i de senere årene blitt skrevet mye litteratur om barn som har spesielle behov, og at det har generelt sett blitt gjennomført heving i kompetanse i dette området. Da særlig når det kommer til barn som har utfordringer som atferdsvansker, og eller en dårlig sosial kompetanse. Hun skriver videre at selv om det er en kompetanseheving på området virker det som at når man arbeider med barn som har utfordringer, blir man usikre og vet ikke hva man skal gjøre. Det kan da bli spørsmål om en skal gjøre noe som helst når de møter barn som viser utfordrende atferd (Drugli, 2008).

Kinge (2018) skriver i sin bok «Utfordrende atferd i barnehagen» at de voksnes holdninger og handlinger har en direkte påvirkning på hva som skjer med barnet, og til hva som skjer mellom barnet og andre. Videre skriver hun at ofte er vi med på å forsterke atferden til barnet gjennom våre holdninger, og hvordan vi handler i en situasjon, mens andre ganger kan de voksnes holdninger og handlinger bidra til og redusere følelsesuttrykket til et barn i en oppstått situasjon (Kinge, E. 2018). Det kan være ulike grunner til hvorfor et barn vekker bekymring. Drugli (2008) nevner at det kan være barn som er ekstra urolige, ikke følger voksnes regler, virker slitne eller triste, lite samspill med andre barn, barn som virker ustelte, understimulerte, eller som er ekstra sjenert. (Drugli, 2008).

Man kan ofte bli usikker på hva som er riktig å gjøre når ulike situasjoner oppstår, og undervurdere egen kompetanse til å løse problemer, selv om man egentlig har nok kompetanse til å hjelpe (Drugli, 2008). Videre skriver Drugli (2008) at årsaken bak at man kanskje ikke alltid gjør noe når man har et barn med utfordringer, er for vår egen redsel av å gjøre noe galt. Man kan tenke at man overdriver egen bekymring, og at det kan gå ut over en

selv å ta opp bekymringer for et barn som viser utfordrende atferd. Hun skriver at man ikke ønsker å gi unødvendige bekymringer til barn og familie, og man ønske ikke å skape et dårlig samarbeid med familie på bakgrunn av at man kom med bekymringer (Drugli, 2008).

Som jeg skrev tidligere i teksten utfordrer ulike barn ulike voksne ifølge Kinge (2018). Drugli (2008) skriver at når man blir bedre kjent med barnet, og når man ser hvordan andre oppfatter barnet burde man være åpen for ny informasjon, og at man må være oppmerksom på å ikke forhånds stemple et barn om hvordan det barnet er. Videre skriver hun at hvis man ikke er oppmerksom på hvorfor barnet er utfordrende blir det lett å sette det barnet i en bås, istedenfor og se etter utviklingspotensialet hos det barnet (Drugli, 2008).

Ofte tenker man at man skal gjøre alt for at barna skal bli behandlet på en rettferdig måte. Barn er forskjellige, og derfor er det viktig å behandle alle barn ut ifra hvert enkelt sitt behov. Da er det ikke alltid mulig og være helt rettferdig i alle situasjoner. Elvén (2019) skriver at det kan være lurt å allerede fra starten gjør det klart for barn og foreldre at de tilpasser hverdagen til hvert enkelt barn, og at man er opptatt av rettferdighet. Av og til må man tilpasse seg et barns behov, og det kan kanskje oppleves urettferdig for andre. (Elven, 2019).

Ulike tilnærminger 4.4

Forklaring og tidlig innsats 4.4.1

Man kan lese i Drugli (2008) at det vil være lite nyttig å lete etter forklaringer når man får et barn med utfordrende atferd. Hun skriver at det sjelden skyldes at det er barnet selv, hjemmet eller barnehagen det er noe galt med. Selv om det er lite sannsynlig ser man ofte at man kan havne i en en-faktors forklaring på et barn som viser utfordrende atferd, og det kan være lett og legge det over på barnet selv. Som for eksempel mene at årsaken til at barnet viser utfordrende atferd er på grunn av barnets intelligens, diagnosestilling, eller en sånn type form av karakteristika, mens i andre tilfeller kan det være lett å legge skylden over på familien til barnet (Drugli, 2008).

Drugli (2008) skriver videre at det er lettere å skape endring når barna er mindre, og om tiltakene som blir satt inn er gode kan den utfordrende atferden forsvinne. Hun påpeker at det er vanskeligere og gi hjelp til eldre barn som har hatt problemer lenge. Hun skriver også at om man kommer tidlig i gang med tiltak kan det hjelpe å forebygge en mer alvorlig utfordrende atferd. Når et barn uttrykker en form av utfordrende atferd, har det alltid en årsak i hvorfor barnet reagerer på en situasjon. Kinge kommer med et eksempel som er: når et barn mangler ord og språk for å kommunisere sine behov og følelser kan et barn reagere, og derfor reagere. Som voksen kan man også slite med å kommunisere følelser, og det kan fort bli til at man lar følelsene ta overhånd når vi ikke vet hva vi skal si. Om et barn har et godt språk, er det ikke garantert at barnet klarer å bruke det språket når de er i en vanskelig situasjon akkurat som voksne (Kinge, 2018).

Kan barna egentlig mestre kravene som blir satt 4.4.2

I boken «Rabalder i barnehagen» er prinsippet «finn alltid ut hvem det er som har et problem» brukt gjennom hele boken (Elvén, 2019, s.14). Videre står det skrevet at om man opplever en atferd som et problem, er det lett å tenke at alle ser på den atferden som et problem, men at det ikke alltid er tilfellet. Man må se på egne forventninger til et barn, og sammenligne det med hva barnet faktisk klarer å mestre der de er i utviklingen. Ofte er det noe man selv har ikke har fått til eller mislykkes med som kan skyldes at atferden til et barn i en situasjon kan virke utfordrerne. Det er naturlig at man kan ha vanskelig for å si at man har mislykkes. Klarer man å se egen rolle sammen med barn, er det viktig at man klarer å se at det er en selv som gjør noe feil i situasjonen og ikke legge det på barnet. Om man ikke klarer og se sin egen rolle i en situasjon der et barn reagerer med utfordrende atferd, kommer man heller ikke klare og unngå at lignende sitasjonen skjer flere ganger (Elvén, 2019).

Elven (2019) påpeker at barn kan ha vanskeligheter med evnen til utholdenhet, som turventing, og raske omstillinger. Barn kan slite med de sosiale evnene, som å forstå hva andre tenker, eller hva andre føler. Han skriver at mennesker har ulik toleranse på hva de tåler av stress, og det har også barn. Et personlighetstrekk som kan være utfordrende er det og si ja. Noen barn sier mye ja, mens andre kanskje sier mye nei. For noen barn kan det også være vanskelig å forholde seg til mange sansetrykk på en gang, og de barna som sliter mest med mange sansetrykk som lyd og lys kan fort føle seg overveldet. Det kan være et element i den utfordrende atferden (Elvén, 2019). Mange pedagoger føler at de gjør flere tilpasninger, og at

tiltakene de setter inn bør fungere. Pedagogen må ifølge Elvén (2019) finne nye tiltak som kan hjelpe dersom de tiltakene som allerede er satt inn ikke fungerer. Det handler som regel om at det blir gitt for høye krav til et barn der og da til at barnet klarer å håndtere det. (Elvén, 2019).

Man kan se at det i barnehage hverdagen er mye fokus på tiltak som skal være atferdsregulerende. Tiltak som dreier seg om å endre barnets reaksjon og atferd. Disse type tiltak kan ofte være metoder som grensesetting, konsekvenser og belønning. Kinge (2018) skriver videre at ved å bruke disse tiltakene, kan det ha motsatt effekt hos barnet og det kan bidra til å gjøre atferden verre enn den var i begynnelsen av situasjonen. Videre hevder hun at om man kun har fokus på tiltak som er ment som atferdsregulerende, kan barnet føle det som en avvisning, å det kan få barnet til å ikke føle seg god nok, som igjen kan få barnet til å være ensom i det å skulle måtte endre seg selv og atferden sin (Kinge, 2018).

«Straff» og belønning 4.4.3

Straff og belønning er to sider av samme sak, og er en tilnæringsmåte som ofte bli brukt i barnehagen for at ikke en situasjon skal eskalere. Dersom man gir et barn en konsekvens for å for eksempel ødelegge en samlingsstund med uro, kan barnet se på konsekvensen som en form for straff. Dette bidrar ifølge Elven (2019) bare til at faren for at det samme skjer igjen i en lignende situasjon blir større. Når barnet føler seg straffet for å være seg selv kan det føre til at barnet ikke føler seg bra nok, og at relasjonen den ansatte har med barnet kan bli betydelig svekket. Det legger ansvaret over på at det er barnet som må endre seg og det samme gjelder når man buker ulike belønningssystem som en tilnærming for å få ønsket atferd (Elvén, 2019). Elvén skriver at «en enkeltstående belønning kan være effektiv når et barn skal til tannlegen og ikke tørr, men ikke bruk belønning i barnehagen for hyppig forventet atferd som å sitte stille» (Elvén, 2019, s.44).

Hvis det er innsatt et belønningssystem kan de barna som ikke klarer å oppfylle kravene bli pekt ut som at de ødelegger for de andre barna. På lik linje som med konsekvenser, hevder Elvén (2019) at det er vist at det ofte har en motsatt effekt av det man ønsker å oppnå. Han Elven (2019) skriver at belønning kan ha en tendens til at mennesker gjør noe kun for belønningen. Det som da skjer, er at etter hvert er ikke den belønningen nok og da krever

barnet mer belønning for samme ønsket atferd. Ifølge den amerikanske psykologen Edward Deci avtar atferden, når belønningen slutter. (Edward Deci referert i Elvén, 2019).

«Barn som kan oppføre seg, gjør det» 4.4.4

Den amerikanske psykologen Ross. W. Greene har formulert prinsippet «Barn som kan oppføre seg gjør det» (Ross. W. Greene, referert i Elvén, 2019, s.20). Det som menes med begrepet er at om et barn oppfører seg er det fordi de kan, men om barnet ikke oppfører seg er det fordi det barnet faktisk ikke kan. Selve arbeidet til Greene går ut på at de ansatte må være der for å hjelpe barna til å utvikle evnene som trengs for at de kravene som stilles ikke blir for høye. Elvén og Edfelt hevder at for å endre problematikken må de ansatte gjøre de tilpasningene som er nødvendige for at alle barn skal føle at de hører til i barnehagen. De skriver også at etter erfaring og mye forskning viser der seg at Greenes prinsipp fungerer. (Elvén, 2019). Det er her personalet i barnehagen må se på hva slags krav og forventinger som er riktige å stille i forhold til hvilke evner barnet faktisk har (Elvén, 2019).

Når man arbeider med barn er det viktig at vi ikke stiller for høye krav til hva de skal evne og mestre. Elvén (2019) skriver at barn som er under seks år kan ha vanskeligheter med å huske den informasjonen de får og bearbeide informasjonen på samme tid. Videre skriver han når en situasjon oppstår reagerer små barn med det samme, og derfor ikke klarer å la være å reagere når impulsen kommer. Når barn hører regler som voksne kommer med om hva de ikke får lov til kan det skape impuls hos barna til å gjøre akkurat det, og da klarer enkelt ikke barnet å la være. Han skriver at det kan være nyttig når man skal gi barn beskjeder og gjøre de i flere ledd, og at det kan være gunstig å bruke bilder i formidlingen da bildene blir igjen når man er ferdig og snakke. Når man formidler til barn, burde man være forsiktig med hvor mye man bruker ordet ikke. (Elvén, 2019).

Det autorative perspektivet 4.4.5

Det autorative perspektivet ble utviklet av Baumrind (1971, 1991, 2013) først med tanke på oppdragelse og foreldrestil. Perspektivet har i de senere årene blitt brukt mye i det pedagogiske arbeidet. Det er et perspektiv som bygger på to store dimensjoner som må balansere hverandre, relasjonsvarme og krav som stilles på en rettferdig måte (Roland, 2021). Bear (2015) mener at om man bruker det autorative perspektivet som en tilnæringsmetode skaper det forutsetninger for at man klarer å oppnå kvalitet. Det på grunn av at det er en

kombinasjon av gode relasjoner, og krav til forventinger som er i tråd med Baumrinds perspektiv (Bear, 2015, referert i Roland, 2021).

Jeg henviser til et prosjekt av Roland, «de utfordrende barna». Etter å ha fullført dette prosjektet skriver han at det kom frem at flere ansatte i barnehagen synes arbeid med utfordrende atferd var vanskelig. Gjennom dette prosjektet til Roland ble det autoritative perspektivet brukt som en tilnærming, og det viste seg at de ansatte opplevde denne tilnærmingen som nyttig i arbeid med utfordrende atferd. Et viktig element var at de ansatte bør prøve å skape gode relasjoner med barna, og bruke all tid de kan til å bedre relasjonen. Et begrep som blir brukt her er «baking time», som er kvalitetstiden mellom den voksne og et barn. Klarer man å skape en god relasjon, opparbeider man seg større tillit til barna og de lærer seg også å bedre ha en forståelse av hva man forventer, og hvilke krav man har i ulike situasjoner (Roland, 2021).

Tilnæringsmetoder for problemsituasjoner 4.4.6

Når man arbeider i barnehage, må man være forberedt på å havne i alle mulige problemsituasjoner. Det kan oppstå situasjoner der barnet mister selvkontroll og kan for eksempel ty til vold mot voksne eller andre barn. Elvén (2019) påpeker at det er viktig å huske på at i en slik problemsituasjon må man ikke kreve at et barn skal stoppe, uten at vi har en strategi for hvordan man skal avverge situasjonen. For å avverge en situasjon kan man bruke en form av avledning, men det er viktig å huske på at det er ingenting som tyder på at avledning gir noe atferdsendring i det lange løpet (Elvén, 2019). Jeg henviser videre til Elvén (2019) der de skriver at noen strategier kan være å prate med barnet om hva en kan gjøre neste gang en slik situasjon oppstår, og man kan også bruke sosiale fortellinger, eller bruke leker til å leke seg gjennom hendelsen. Til slutt skriver de at det viktigste er at man får barnet med i samtalen.

Hvis man er i en situasjon der man kanskje må holde et barn fast, som for eksempel når man må gå mellom to barn som slår hverandre med gjenstander. Da man i en slik situasjon må bruke en metode som fungerer, og som ikke er til fare for barnet, eller at barnet får vondt. Det må være en metode som er sosialt akseptert. Den engelske psykologen Andrew McDonnell referert i Elvén (2019) har ut ifra slike situasjoner utviklet noen tilnæringsmetoder man kan

bruke. Han beskriver at det er viktig at vi som voksne forblir stabile og rolige. Dersom man er i en situasjon der man må holde barnet fast, skal man i det tilfellet holde barnet mellom albuen og håndleddet, og aldri rundt et ledd siden det er da risiko for skade. Man skal bevege seg sammen med barnet i stedet for å holde igjen, og man skal føre barnets arm bort fra andre. Han skriver at etter noen sekunder skal man slippe taket, før barnets retter kroppen sin mot den ansatte. Det å bli sluppet etter å ha blitt holdt er veldig avledende for barnet. En annen tilnærming er trøst. Barn kan trenge å sitte på fanget å få trøst, og kjenne på nærhet og varme. Her er det viktig å huske på at trøst skal alltid skje på barnet sine premisser, man skal ikke tvinge et barn til å ta imot trøst, men ha et åpent fang og åpne armer slik at barnet kan komme når de trenger det (Elvén, 2019).

En tilnærming man kan ta i bruk i forsøk på å gjøre en forandring hos barnet er en handlingsplan. Det vil da være en plan som er personlig og skreddersydd til ett enkelt barn om hva man skal gjøre dersom man havner i en konfliktsituasjon, hvor barnet mister selvkontroll. Om man har en god nok relasjon til barnet kan det være lurt å lage en handlingsplan i fellesskap med barnet. Det avhenger selvfølgelig på om barnet er så langt i utviklingen at hen klarer å reflektere rundt de vanskelige situasjonene. Når man skriver en handlingsplan sammen med barnet får barnet være med å medvirke, og barnet er mer bevisst på hva hen skal gjøre dersom en situasjon oppstår (Elvén, 2019).

Drøfting av empiri 5.0

Hva ligger i begrepet utfordrende atferd? 5.1

Etter at jeg nå har undersøkt forklaringer på begrepet utfordrende atferd, har jeg sett at det ikke er noe konkret definisjon på begrepet. Jeg har gjennom innsamlingen av mine empiriske data sett mange forskjellige uttrykk for utfordrende atferd. Det som kom frem er at det blir brukt ulike uttrykk avhengig av situasjonen, og hvilken type utfordrende atferd barnet har vist. Det at det i forskningen ikke er noe klar definisjon gjør det selvfølgelig lettere at forskjellige mennesker tolker begrepet på sin egen måte. De bruker det gjerne i ulike situasjoner, og litt om hverandre med andre begreper. På bakgrunn av at det er så mange uttrykk innenfor det

samme begrepet gjør det også veldig forståelig at begrepet kanskje av og til blir brukt på en ukorrekt måte, for å prøve å sette ord på atferden til et barn. Grunnen til at jeg skriver det, er fra egne erfaringer, og fra samtaler med tidligere kollegaer. Alle er alle enige i at det er lett å si at et barn har utfordrende atferd når de normale tiltakene kanskje ikke hjelper. Det kan være lettere å kalle et barn utfordrende, isteden for å se på seg selv å reflektere over egne holdninger på hvordan man kan løse atferden. For eksempel om et barn har uttrykt sterke følelser gjennom kroppen som å slå, kaste, bite, løpe vekk, blir det brukt flere ulike uttrykk som, utagerende atferd, irrasjonell atferd og atferdsvansker. På den andre siden dersom et barn uttrykker lite følelser, å trekker seg unna sosiale sammenkomster, ser man uttrykk som emosjonelle og sosiale vansker. Det er litt opp til personen som observerer å tolker atferden til barnet for hvilket uttrykk de velger å bruke.

Hva kan være årsaken til utfordrende atferd 5.1.1

Gjennom hele mitt forskningsprosjekt kommer det frem at det finnes flere mulige årsaker til hvorfor barn utfordrer, og forskning viser at dersom et barn lever under ulike belastende forhold kan barnet ha lettere for å utvikle en form for utfordrende atferd. Som Masten (2007) referert i Drugli (2008) har skrevet, at «et barn er i «risiko», innebærer at det rent statistisk er økt sannsynlighet for at barn med ulike kjennetegn og/eller som utsettes for ulike former for belastende påvirkninger, kommer til å utvikle problemer» (Drugli, 2008, s. 21). Det skal sies at selv om et barn ikke lever under belastende forhold, kan det være andre årsaker til at barnet uttrykker utfordrende atferd, som for eksempel for høye krav.

Flere årsaker kan være at barnet er sensitivt til mye lyd, lys, eller at barnet ikke har så god relasjon med de ansatte og/eller de andre barna i barnehagen. Det kan også være at et barn ligger litt lenger bak i utviklingen enn sine jevnaldrende. Hen kan for eksempel ha lite forståelse rundt sine egne følelser, og heller ikke kunne forstå anders følelser, og på den måten kan barnet for noen oppleves som utfordrende. Etter å ha observert de minste barna, kan jeg for eksempel se at det er veldig vanlig at dersom et barn ønsker en spesiell leke, går det barnet og tar den leken de vil ha, selv om det var et annet barn som lekte med akkurat den leken. Slike situasjoner skjer mange ganger til dagen på en småbarns avdeling. Selv om man prøver å forklare til barnet at det andre barnet som hadde leken blir lei seg om hen ikke får leken tilbake, ser man ofte at barnet ikke virker å bry seg noe om det. På bakgrunn av observasjoner, samt det jeg nå har lest i ulik litteratur får jeg en bedre forståelse av at de minste barna gjerne ikke har noe særlig forståelse av hvordan deres handlinger påvirke andre

sine følelser. Og på bakgrunn av det klarer de ikke å forstå at det å ta en leke fra et annet barn påvirke det andre barnets følelser.

En tredje årsak til at et barn kan vise utfordrende atferd, har Elvén (2019) undersøkt om det er fordi vi som voksne setter for høye krav til et barn, ut ifra hvor det barnet er i utviklingen sin. Blir det tatt i betraktning at barnet faktisk ikke mestrer de kravene som blir satt, og derfor tyr barnet til en atferd som kan virke utfordrende for noen voksne. Denne tankegangen var ny for meg, og jeg ble sittende lenge å reflektere på hvilke, og hvor mange krav man faktisk stiller barna i barnehagen. Gjennom hele dagen stiller vi krav til barna, de skal vente på tur, sitte fint med bordet, de skal bidra i aktiviteter, de skal være med i samlingsstunder, og så videre.

«Egen observasjon» 5.1.2

Vi gjør oss klar til å ha samlingsstund, og de ansatte ber alle barna om å sette seg ned, men det er et barn som ikke klarer å sitte stille. Den ansatte sier høyt, «hvis du ikke kan sitte stille, kan du ikke være med i samlingsstunden, fordi det ødelegger for de andre barna». Dette kan være et eksempel på at den ansatte gjerne stilte et for høyt krav til dette barnet, og et eksempel som jeg har observert mange tilfeller av rundt i forskjellige barnehager. Når jeg senere i oppgaven skal se på ulike tilnærminger, vil vise til at dette kan være et tilfelle av at den ansatte kanskje ikke valgte helt riktig tilnærming i denne situasjonen, og det ble satt et for høyt krav til det enkelte barnet.

Etter å ha undersøkt dette fagområdet nå, er det klart at selv om det blir brukt flere ulike uttrykk for å forklare et barns utfordrende atferd viser litteraturen at det er en gjensidig felles forståelse av hva begrepet faktisk innebærer. Både Kinge (2018), Drugli (2008), Roland (2021), og Elvén (2019) har vært klar på at man ofte kan ha lett for å legge «skylden» over på barnet for den utfordrende atferden, men de er alle enige at man må se på seg selv. Jeg har selv reflektert over hva er det som gjør at akkurat en type atferd trigger meg, eller hvorfor det vekker en bekymring til det enkelte barnet gjennom atferden hen viser. Det er som Kinge (2018) skriver at de voksnes holdninger har en direkte effekt på barnets atferd, og kan enten være med på å øke atferden, eller bidra til å redusere atferden til barnet. Jeg vil påstå at om man har opparbeidet en god, trygg relasjon med barnet, blir det også lettere å være den voksne som kan bidra til å redusere et barns følelsesuttrykk når det blir litt for mye for barnet. Jeg skal senere komme inn på det autorative perspektivet, som er en tilnærming som har blitt mer

og mer brukt i barnehagen de seneste årene, som går på nettopp relasjonen man har med hvert enkelt barn.

Kompetanseøkning i personalet 5.1.3

Gjennom arbeidet mitt med denne bacheloroppgaven ser jeg hvor viktig og essensielt det er at dette er et tema som blir tatt opp i barnehagen for å øke forståelsen og kompetansen rundt fagområdet. Som Roland (2021) skrev kan det være utfordrende å skille mellom hva som er akseptabel, og uakseptabel atferd, og at det varierer fra person til person. En idé er å ha det som et gjengående tema i barnehagen, og i personal møter. På den måten kan man sammenligne hverandres tanker og refleksjoner rundt fagområdet. Selv om det har blitt en kompetanseøkning rundt fagområdet i de siste årene, vil det å ha temaet oppe på dagsorden gjøre at man gjerne reflekterer sammen i personalgruppen over det enkelte barnet. Da for å best mulig tilpasse hverdagen til hvert enkelt barn. Hvis personalet i barnehagen, eller på avdeling bruker tid til å reflektere sammen over enkeltsituasjoner som man har reagert på, eller som en ikke helt vet hvordan man skal håndtere, får man andres perspektiv som kan bidra til en bedre forståelse. Man kan diskutere om hvordan man kan håndtere en liknende situasjon senere for å hindre at man ikke får satt inn de tiltakene som må til for at akkurat det barnet skal få en best mulig hverdag i barnehagen.

Selv har jeg erfart at når man skal reflektere sammen med resten av personalet leter man ofte etter en forklaring på hvorfor barnet har utfordrende atferd. Som Drugli (2008) skrev, er det sjeldent at man kommer noe vei med å prøve å lete etter forklaringer til hvorfor barnet viste utfordrende atferd. Det man ofte ser, er at hvis man kun er opptatt av å finne en forklaring, skjer det ikke noe endring i barnets atferd. Det eneste som skjer etter min erfaring, og som Drugli (2008) og skrev, blir det fort lett for å finne noen å skyld på for barnets atferd. Det kan for eksempel være å legge skylden over på barnet selv, eller familien og hjemmesituasjonen. Et flertall av ganger har jeg erfart at man er så opptatt av å finne en forklaring at man litt glemmer å finne løsninger og tiltak som kan bidra til at den utfordrende atferden blir mindre. Som i mange tilfeller forsvinner om man får satt inn riktig tiltak for akkurat det barnet. Det står også nedskrevet i rammeplanen at barnehagen skal bidra til å «gi rom for barnas ulike forutsetninger, perspektiver og erfaringer og bidra til at barna, i fellesskap med andre, utvikler et positivt forhold til seg selv og tro på egne (KD, 2017, s.8). På bakgrunn av det er det viktig at man tilrettelegger for hvert enkelt barn, for at de skal få en

fin barnehage hverdag, og på den måten er det viktig at man har den kunnskapen man trenger for å kunne gi hvert enkelt barn det beste.

Tilnærminger for utfordrende atferd 5.2

Når man i barnehagehverdagen opplever en problemsituasjon kan det være fort gjort å bli stresset, og da ikke rekke å tenke over hvordan man håndterer en bestemt situasjon. Når jeg skriver problem situasjon mener jeg en situasjon som skjer akutt, og som først og fremst trenger å stanses før man kan starte å arbeide for at det ikke skal skje igjen. Det kan for eksempel være om man ser at et barn skal til å slå et annet barn. Da må vi handle raskt for å hindre at et barn kommer til skade. Det er ikke uvanlig at man møter flere slike «stressende» hendelser i løpet av en dag, og da er det viktig at man har kjennskap og kunnskaper om ulike tilnærminger, hvilke som egentlig ikke er noe særlig til hjelp, og hvilke metoder man kan brukes for å forhindre at samme situasjon skjer igjen og igjen.

Egen observasjon - problem situasjon 5.2.1

(Fiktive navn)

Vi skal ut å leke og Runar (5 år), løper inn i garderoben og kler på seg for å være først ute til den beste sykkelen som han har gledet seg til hele dagen. Da Runar og de andre barna har kommet ut finner ikke Runar sykkelen. Preben (4,5 år) roper til Runar, «se Runar, jeg har den beste racersykkelen, den er min» før Preben sykler videre. I lang tid har det vært konkurranse mellom barna om hvem som får tak i den ene spesielle sykkelen, som egentlig er lik alle andre, men det er den eneste som har et nytt hjul, og et gammelt hjul. Jeg observerer dette mens jeg hjelper de siste barna ut døra. Runar løper etter Preben og når han tar igjen Preben begynner Runar å dra i sykkelen, og så kommer det et slag og Ruben slår Preben.

Dette er et eksempel på en bestemt situasjon hvor man må gripe inn for å forhindre at situasjon eskalerer, og det er fare for at et barn kommer til skade. Det er kjent at det ofte oppstår utfordringer rundt lekene i barnehagen, og etter erfaring gjerne ofte over en bestemt leke selv om det er mange like. Selv har jeg vært med i situasjoner som blir stressende, og gjorde det jeg kunne for å avverge situasjonen. Utover det hadde jeg ikke noe særlig kunnskap om hvilke strategier jeg kunne ta i bruk i en oppstått situasjon. Gjennom uformelle samtaler med tidligere kollegaer har jeg fått inntrykk av at mange føler seg usikre på hva de skal gjøre når en problemsituasjon oppstår, og også generelt hvordan man skal arbeide med barn som utfordrer på en eller annen måte. Det er flere som sier de er redd for å gjøre noe galt, eller at

de ikke har tid til å tenke over hvordan de skal håndtere situasjonen når den oppstår. Flere forteller også at de tenker på hvordan foreldrene til barnet vil reagere når man forteller om hendelsen. For eksempel om det er et gjentakende problem at barnet deres slår, kan det skape konflikt med foreldrene for kanskje de mener noe annet.

Det som går igjen, er at man er redd for å gjøre noe feil og at en ikke stoler på sin egen kompetanse. Det er når man møter slike situasjoner der man gjerne føler seg usikker på hva en skal gjøre, det kan være gunstig å ha kunnskap om ulike tilnæringsmåter som kan være effektive. For selv å føle seg mer komfortabel og trygg med valgene som blir tatt for å håndtere en situasjon. Har man kunnskaper rundt ulike tilnæringer, kan det bidra til at situasjonen kanskje ikke skjer igjen, og om man er trygg på hva som er den riktige arbeidsmåten å bruke.

Det autorative perspektivet og høye krav 5.2.3

Som Elvén (2019) skrev tyr vi ofte til konsekvenser når et barn viser utfordrende atferd, og ifølge han har dette ingenting for seg og vil ikke bidra til å hjelpe barnet i utviklingen. Som i eksempelet jeg nevnte tidligere når den ansatte sa, at det ødelegger for de andre barna når hen ikke kan sitte stille i samlingsstunden, får barnet det gjelder en konsekvens, at barnet ikke får delta i samlingsstunden. Denne tilnærmingen kan i verste fall etter min mening føre til at barnet ikke føler seg bra nok, eller at barnet føler seg ekskludert fra gruppen, mister trygghet, og relasjonen kan bli svekket. Så spørsmålet er, hvorfor man så ofte prøver å løse en situasjon med en konsekvens? Som voksen vil jeg påstå at man heller ikke liker å få konsekvenser når vi selv ikke ser noe problem med handlingen vi gjør. Det er da også naturlig at heller ikke et barn vil ha konsekvenser. Det kan være så mange ulike grunner til hvorfor barnet ikke klarte å sitte stille i samlingsstunden. Det kan være at barnet har vanskeligheter for å konsentrere seg, barnet forstår ikke at oppførelsen kan være forstyrrende, eller at barnet ikke klare å håndtere den situasjonen av en eller annen grunn.

Ut ifra det Elvén (2019) skriver om, at man må være bevisst på hvilke krav man stille barna må spørre seg selv om man kanskje stiller for høye krav til hva det enkelte barn kan, i forhold til hvor langt hen har kommet i utviklingen. For at man skal skjønne hvilke krav man kan stille et barn for at det ikke skal bli for mye, er det viktig å kjenne barnet godt og da ha en god relasjon med barnet. Da kan den autorative tilnærmingen være en metode å arbeide med. Med det autorative perspektivet settes relasjonen man har med barna høyt, for om man har en god

relasjon med et barn og kjenner barnet godt, er man også mer sannsynlighet til å forstå barnets behov, å forstå hvor det enkelte barn er i utviklingen. Når man arbeider ut ifra et autorativt perspektiv er en del av perspektivet at man skal kunne balansere relasjon, og det å sette krav, men da selvfølgelig krav som barnet kan mestre.

Det har kommet frem flere sider av hvordan en kan arbeide med barn som utfordrer.

A. For at man skal kunne lykkes i arbeidet, er det essensielt at man er observant over hvilke krav man stiller det enkelte barnet, og om kravene som blir stilt er før høye i forhold til hva det barnet kan mestre. Da i forhold til hvor langt det enkelte barnet har kommet i utviklingen.

B. På den andre siden, for og kunne vite når et krav er for høyt for et barn, er det viktig at man har klart å skape en god relasjon med barnet. Gjennom hele dagen bør man bruke tid på å bli bedre kjent med barna, der av å skape tillit å gi barnet en trygghet i møte med voksen.

C. Det kan være utfordrende, og man må kunne tenke raskt i enkelte situasjoner på hvilken tilnærming som kan ha virkning for å redusere barnets utfordrende atferd. Det er da viktig at man selv, og med personalgruppen reflekterer rundt tilnærminger slik at man blir mer trygg på egen praksis. Man skal prøve å unngå konsekvenser eller belønning til barna når de utfordrer, og man må tenke over hvilke ord man velger å bruke når man prater med barna. Ord som man bør være forsiktige med å bruke er ord som: ikke, nei, det er ikke lov og så videre. På bakgrunn av at det ikke vil ha noe utbytte i barnas utvikling eller bidra til å skape endring i atferden.

Konklusjon 6.0

Gjennom arbeidet med bacheloroppgaven, og problemstillingen har det kommet frem at det ikke er noe klar definisjon på begrepet utfordrende atferd i dagens forskning, men at flere legger det samme i hva begrepet inneholder. Innenfor begrepet ligger det mange forskjellige uttrykk som blir brukt, og selv mener jeg at mange av de uttrykkene som blir brukt mer stigmatiserer barnet, som for eksempel irrasjonell atferd. For hvem er atferden irrasjonell, for barnet eller den voksne? Selv synes jeg det da er bedre å bruke begrepet utfordrende atferd, fordi det er ikke et begrep som er beskrivende for barnet.

Videre har det kommet frem at det er en rekke årsaker til hvorfor et barn kan vise utførende atferd, og at atferden kan være utfordrende for noen, men andre ikke reagerer på den. Våres holdninger påvirker barnets atferd direkte, og mange bruker tilnærminger som ikke bidrar noe som helst til utvikling eller redusering av en utfordrende atferd. Derimot finnes det mange ulike tilnærminger som kan være effektive, både for å stoppe en problemsituasjon, og for å bidra til å hjelpe barnet i utviklingen. Gjennom arbeidet mitt har det kommet frem at det er viktig å ikke sette for høye krav til et barn, og for at man skal kunne bidra til å skape endring i atferden til et barn, er relasjonen med barnet en stor del av arbeidet.

Når jeg nå ser tilbake på problemstillingen «Hva legges i begrepet utfordrende atferd, og hvilke teoretiske tilnærminger kan være effektive for pedagogisk arbeid med barn som utfordrer i barnehagen?» mener jeg at jeg har fått frem hva som legges i begrepet, og hva litteraturen sier om begrepet samsvarer med hvordan man bruker begrepet i dagligtalen. Selv om man bruker begrepet på en riktig måte i dagligtalen, mener jeg etter mine observasjoner og erfaringer at begrepet kan bli litt overbrukt i barnehagen, og kan ofte brukes til å beskrive karakteren til et barn istedenfor selve atferden. Gjennom å ha arbeidet med tilnæringsmetoder har det kommet fram at flere metoder som ofte blir brukt, ikke har noe virkning på barnets utvikling, og vil heller ikke bidra til å redusere den utfordrende atferden til et barn. Etter å ha sett nærmere på tilnærminger som ofte blir brukt, men som har lite til ingen virkning har jeg sett på tilnærminger som kan være med på å bidra i barnets utvikling, og som kan hjelpe til å snu den utfordrende atferden i en positiv retning.

Kritikk til egen metodebruk 7.0

Når det kommer til valg av metode mener jeg selv at en diskurs analyse var et riktig valg for å finne ut hva som ligger bak diskursen i litteraturen, og da i forhold til hvordan det tolkes i hverdagen. For at jeg skulle kunne se på hvordan begrepet ble brukt i hverdagen, og hvordan personalet arbeidet med fagområde har observasjon vært en sentral del gjennom hele oppgaven. Videre i oppgaven når jeg undersøkte tilnæringsmetoder kunne det vært gunstig å ta i bruk flere metoder for å få et større innblikk i hvordan personalet opplever arbeidet med utfordrende arbeid i barnehagen. For å få en dypere innsikt kunne jeg tatt i bruk kvalitative intervju med personalet i barnehagen. Dette er et tema og fagområdet jeg kan undersøke

videre i min arbeidskarriere, og da vil det være naturlig å gjennomføre intervjuer med enkeltpersoner, for da å få en dypere forståelse av hva en enkelt person legger i begrepet, og gå nærmere inn på hvilke tilnærminger en enkelt person bruker i forskjellige situasjoner når det kommer til pedagogisk arbeid med utfordrende atferd i barnehagen.

Litteraturliste

- Andreassen, S. (2014) *En kvalitativ studie av fem pedagogiske lederes refleksjoner om tilrettelegging for barn med utfordrende atferd.* (Mastergradsavhandling) NTNU Dragvoll – pedagogisk institutt.
- Drugli, M.B (2008) *Barn som vekker bekymring.* Cappelen Akademisk forlag
- Elvén B.H & Edfelt, D. (2019) *Rabalder i barnehagen.* Fagbokforlaget.
- Holme, I.M. & Solvang, B.K. (1996) *Metodevalg og metodebruk.* (3.utg) TANO AS
- Jørgensen, M.W. & Phillips, L. (1999) *Diskurs analyse som teori og metode.* Roskilde universitetsforlag.
- Kinge, E. (2018) *Utfordrende atferd i barnehagen.* Gyldendal
- Kunnskapsdepartementet. (2017). *Rammeplan for barnehagen: Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver.* Udir.
<https://www.udir.no/globalassets/filer/barnehage/rammeplan/rammeplan-for-barnehagen-bokmal2017.pdf>
- Ragin, C.C. & Amoroso, L.M. (2018) *Constructing Social Research.* SAGE Publications Inc.
- Roland, Pål. (2021) *Den autoritative voksenrollen i barnehage og skole – relasjonskvalitet, utfordrende atferd, mobbing og sosial emosjonell læring.* Cappelen Damm Akademisk
- Thagaard, T. (2018) *Systematikk og innlevelse – en innføring i kvalitative metoder.* (5.utg) Fagbokforlaget